

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Teritoriālās attīstības programma"

(2007/C 168/03)

Vācijas Federālā Satiksmes, celtniecības un pilsētu attīstības ministrija nākamās ES prezidentvalsts Vācijas vārdā 2006. gada 7. novembrī pieprasīja izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "Teritoriālās attīstības programma"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības un ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2007. gada 20. martā. Ziņotājs — Pariza kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 435. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 25. un 26. aprīlī (25. aprīļa sēdē), vienbalsīgi pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi.

1.1 EESK pateicas ES prezidentvalstij Vācijai un atzinīgi novērtē saistībā ar teritoriālās attīstības programmu veikto sagatavošanas darbu, pieliktās pūles pārredzamības sasniegšanai, kā arī veiktās konsultācijas.

1.2 EESK uzskata, ka ir pienācis laiks noslēgt neformālās koordinācijas posmu Padomē un uzsākt plašāku politisku sadarbību. Pamatojoties uz jau paveikto darbu un uz ESPON gaidāmo jauno ieguldījumu, ir jāspēr jauns solis integrācijas virzienā, skaidri pilnvarojot Komisiju uzņemties atbildību.

1.3 EESK uzskata, ka pēc debatēm par Teritoriālās attīstības programmu Padomē ir jāpieņem konkrētāki politiski lēmumi, tādēļ ir nepieciešama lielāka Eiropas Komisijas iesaistīšanās, jo Komisija var vislabāk nodrošināt dažādu pieeju saskaņotību un atbilstību jautājumā par Eiropas Savienības teritoriālo kohēziju.

1.4 Lai sasniegtu teritoriālās kohēzijas mērķi ES līmenī, Komisijai būtu jāizveido atsevišķa un stipra struktūrvienība, kas analizētu, izvērtētu un izteiktu politiskus priekšlikumus, kas apstiprina Eiropas pieejas pievienoto vērtību jautājumā par teritoriālo kohēziju.

1.5 EESK ierosina nodrošināt šī darba turpinājumu pēc Vācijas prezidentūras darbības termiņa beigām. Komisijai būtu jāanalizē, jāapkopo un jāīsteno teritoriālās attīstības programma, izstrādājot rīcības plānu, kas respektētu dalībvalstu un reģionu politisko kompetenci teritoriālās plānošanas jomā.

1.6 Ceturtajā ziņojumā par kohēziju, ko Komisija pašlaik izstrādā, ir jāanalizē Kopienas fondu teritoriālā ietekme un jānodrošina sasaiste starp kohēzijas politiku un teritoriālās attīstības programmas mērķiem.

1.7 Teritoriālās attīstības programmas pārvaldībā līdzsvarotā veidā jāpiedalās dažādām iestādēm, kas darbojas teritorijā: vietējām, reģionālajām, valsts un ES iestādēm, kā arī organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai, ar ko iepriekš jākonsultējas.

1.8 EESK ierosina, lai ministru Padome, izstrādājot teritoriālās attīstības programmu ar konkrētām vadlīnijām pielietotu atklāto koordinācijas metodi, tas būtu pirmais solis uz Kopienas metodes pielietošanu šo jautājumu risināšanā pēc Līguma par Konstitūciju Eiropai apstiprināšanas.

1.9 EESK izsaka vēlmi, lai ES drīzumā pieņemtu Līgumu par Konstitūciju Eiropai, kurā ir ietverts teritoriālās kohēzijas mērķis, un ierosina, lai, pamatojoties uz pastāvošo konsensu jautājumā par teritoriālās attīstības programmu, Leipcigas neformālās padomes secinājumos tiktu ieteikta teritoriālās attīstības programmas pakāpeniska ieviešana, nevis tikai izcelts minētās programmas nesaistošais raksturs.

1.10 Tādēļ EESK aicina Eiropas Komisiju ierosināt Ministru padomei turpināt Teritoriālās attīstības programmas piemērošanu, balstoties uz jau spēkā esošajiem juridiskajiem pamatiem.

2. ES prezidentvalsts Vācijas atzinuma pieprasījums.

2.1 Vācijas Federālā Satiksmes, celtniecības un pilsētu attīstības ministrija nākamās ES prezidentvalsts Vācijas vārdā 2006. gada 7. novembrī pieprasīja izstrādāt **izpētes atzinumu par tematu "Teritoriālās attīstības programma"**.

2.2 Eiropas valstu ministri 2007. gada 24. un 25. maijā Leipcigā neformālajā sanāksmē par teritoriālo kohēziju un pilsētattīstību pieņēms politisku dokumentu — **ES teritoriālās attīstības programmu** ⁽¹⁾, kuras pamatā ir ziņojums par tematu "**ES teritoriālā situācija un attīstības perspektīvas**" ⁽²⁾. Šajā ziņojumā ir analizēti galvenie ES teritoriālās plānošanas politikas jomā risināmie jautājumi un ar piemēru palīdzību parādīts, kā labāk izmantot Eiropas teritoriālajai daudzveidībai raksturīgo potenciālu, lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi. ES teritoriālās attīstības programmā iekļauti vairāki **ieteikumi**, kas paredz vēl vairāk ņemt vērā ES teritoriālo daudzveidību, kā arī virkne **ierosinājumu** attiecībā uz rīcības programmu teritoriālās plānošanas politikas jomā.

⁽¹⁾ <http://www.bmvbs.de/territorial-agenda>

⁽²⁾ http://www.bmvbs.de/Anlage/original_978555/The-Territorial-State-and-Perspectives-of-the-European-Union-Dokument.pdf

2.3 Kopš 1995. gada EESK ir atbalstījis ciešāku sadarbību Eiropas teritoriālās plānošanas politikas īstenošanā:

- “Eiropa 2000+ — Sadarbība Eiropas teritoriālās plānošanas jomā”, OV C 133, 31.05.1995., 4. lpp.;
- “Teritoriālā plānošana un starpreģionālā sadarbība Vidusjūras reģiona valstīs”, OV C 133, 31.05.1995., 32. lpp. + Pielikums (CESE 629/94 fin);
- “Eiropa 2000+ — Sadarbība Eiropas teritoriālās plānošanas jomā”, OV C 301, 13.11.1995., 10. lpp.

Citos, jaunākos atzinumos ir arī atbalstīta Eiropas integrācijas teritoriālās dimensijas iekļaušana un ņemšana vērā.

- “Lielpilsētu teritorijas — sociāli ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni”, OV C 302, 07.12.2004., 101. lpp.;
- “Tematiskā stratēģija — pilsētvide”, OV C 318, 23.12.2006., 86. lpp.;
- “Struktūrp politikas īstenošanas sekas un ietekme uz Eiropas Savienības kohēziju”, CESE 84/2006;
- “Mājoklis un reģionālā politika”, CESE 42/2007.

3. Teritoriālās attīstības programmā — no pārdomām uz rīcību.

3.1 Pirmā neformālā par teritoriālo plānošanu un teritoriālās attīstības politiku atbildīgo ministru sanāksme notika 1989. gadā Nantē.

3.2 Šādas sanāksmes tiek rīkotas pēc ES prezidentvalsts, kas mainās katru pusgadu, ierosinājuma. Sanāksmē Ljēžā, kas notika 1993. gadā, tika nolemts izstrādāt **Eiropas teritoriālās attīstības stratēģiju** (³), kas tika apstiprināta 1999. gadā Potsdamā. Tas ir **pamatprincipu kopums**, uz kuru var pamatoties neformālajās sanāksmēs par teritoriālo attīstību un teritoriālās attīstības politiku atbildīgie ministri.

3.3 Neformālajā ministru sanāksmē par teritoriālo kohēziju, kas notika 2004. gada novembrī Roterdamā, ministri nolēma politiskajā programmā laika posmam līdz 2007. gadam iekļaut kopsavilkuma sagatavošanu par tematu “**Eiropas Savienības teritoriālā situācija un attīstības perspektīvas**”, kas ir teritoriālās attīstības programmas pamatā.

3.4 **Teritoriālās attīstības programma** ir **pamatstratēģija**, kas nosaka Eiropas Savienības teritoriālās attīstības prioritātes. Tā veicina ekonomisko izaugsmi un ilgtspējīgu attīstību, nostiprinot **teritoriālo kohēziju**, ko varētu definēt kā kohēzijas politikas spēju pielāgoties ģeogrāfisko iespēju un uzdevumu vajadzībām un īpatnībām, lai panāktu līdzsvarotu un ilgtspējīgu teritorijas attīstību.

3.5 **Teritoriālās kohēzijas mērķis** ir iekļauts 2003. gada jūnija Konstitucionālā līguma projekta III-116. pantā kā ekono-

misks un sociālās kohēzijas trešā dimensija. Kopienas politiku teritoriālā dimensija ir analizēta arī trešajā ziņojumā par kohēziju, ko Komisija publicēja 2005. gadā. Šī kohēzijas jaunā teritoriālā dimensija ir iekļauta arī Kopienas stratēģiskajās vadlīnijās par kohēzijas jautājumiem, kas tika pieņemtas 2006. gadā.

3.6 Ministru neformālajā sanāksmē, kas notika 2005. gada maijā Luksemburgā, ministri izvirzīja šādas **teritoriālās attīstības programmas prioritātes un tēmas**:

- veicināt policentriskas pilsētu sistēmas attīstību,
- stiprināt sadarbību starp pilsētām un laukiem,
- veicināt konkurētspējīgu un inovatīvu pilsētu kopu (klasteru) veidošanu starpvalstu mērogā,
- stiprināt Eiropas tehnoloģiskos tīklus,
- attīstīt Eiropas līmeņa risku pārvaldību,
- nodrošināt ekosistēmu un kultūras resursu saglabāšanu,

3.7 **Svarīgāko pasākumu** vidū ir minēti:

- pasākumi ar mērķi veicināt no teritoriālā viedokļa saskaņotākas Kopienas politikas,
- pasākumi ar mērķi sniegt Eiropas instrumentus teritoriālajai kohēzijai,
- pasākumi, kas stiprina teritoriālo kohēziju dalībvalstīs,
- ministru kopīgie pasākumi.

4. Eiropas teritoriālās attīstības stratēģija (ETAS).

4.1 ETAS ir **kopējais modelis** teritoriālās attīstības un plānošanas dažādiem dalībniekiem (ES, valstīm, reģioniem un vietējām pašvaldībām), kas atbalsta policentriskas Eiropas teritoriālo dimensiju un ES nozaru politiku nepieciešamo reģionalizāciju. Tā ir starpvaldību iniciatīva, kas tika pieņemta 1999. gadā Potsdamā notikušajā ministru sanāksmē, un kas nav saistoša. ETAS tika piemērota vienīgi saistībā ar Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkla (ESPON (⁴)) izveidi un netieši — īstenojot trīs INTERREG programmas.

4.2 ETAS **mērķi** ir šādi:

- ES līmenī definēt teritoriālās darbības vispārējos principus ar mērķi nodrošināt Eiropas teritorijas līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību,
- veicināt ekonomisko un sociālo kohēziju, to ieviešot un īstenojot Eiropas teritorijā,
- nodrošināt dabas resursu un kultūras mantojuma aizsardzību,
- panākt Eiropas teritorijas līdzsvarotāku konkurētspēju,

(³) <http://europa.eu/scadplus/leg/es/lvb/g24401.htm>

(⁴) <http://www.espon.eu>

4.3 Četri **galvenie elementi** savstarpēji iedarbojas un ievērojami ietekmē teritoriālo attīstību:

- Pilsētu teritoriju attīstība. Vairāk nekā trīs ceturtdaļas Eiropas iedzīvotāju dzīvo pilsētās.
- Lauku un kalnu apgabalu, kas aizņem trīs ceturtdaļas no Eiropas teritorijas, attīstība.
- Transports un infrastruktūru izvietojums teritorijā.
- Dabas resursu un kultūras mantojuma aizsardzība.

4.4 Pamatojoties uz minētajiem elementiem, ETAS ir noteikti četri darbības **virzieni**:

- Policentriska teritorijas attīstība.
- Pilsētu — lauku sadarbības stiprināšana.
- Vienlīdzības nodrošināšana piekļūšanai transporta un telekomunikāciju infrastruktūrām un zināšanām.
- Dabas resursu un kultūras mantojuma saprātīga apsaimniekošana.

4.5 Ir paredzēti daži **konkrēti pasākumi**:

- ETAS politisko vadlīniju ievērošana struktūrfondu izmantošanā un dalībvalstu teritoriālās plānošanas politikās,
- sadarbība pārrobežu, starpvalstu un starpreģionu līmenī INTERREG programmas ietvaros,
- citu nozaru politiku, piemēram, transporta politikas teritoriālās ietekmes ņemšana vērā,
- Eiropas sadarbības stiprināšana pilsētattīstības politikas jomā,
- Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkla (ESPON) izveide.

4.6 ESPON — Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkls.

4.6.1 Eiropas Teritorijas plānošanas novērošanas tīkls (ESPON) ir INTERREG un dalībvalstu finansēta pētniecības programma teritoriālās attīstības jomā. Tās mērķis ir nodrošināt Eiropas politikas veidotājiem reģionālajā un vietējā līmenī sistematisku un aktuālu informāciju par teritorijas attīstības tendencēm un politiku ietekmi uz Eiropas reģioniem un teritorijām. Šī informācija var dot tiešu ieguldījumu politikas izstrādē un īstenošanā.

4.6.2 ESPON programmas ietvaros veiktie pētījumi aptver 29 Eiropas valstis: 27 ES dalībvalstis, kā arī Norvēģiju un Šveici.

4.6.3 ESPON jaunajai programmai ir paredzēts ievērojami palielināt budžetu: no 7 miljoniem laika posmam no 2000. līdz 2006. gadam līdz 34 miljoniem laika posmam no 2007. līdz 2013. gadam, turklāt ar valstu līdzfinansējumu šī summa varētu sasniegt 45 miljonus eiro.

5. **Piezīmes.**

5.1 *Juridiskais pamatojums un Kopienas metode.*

5.1.1 Visos teritoriālās attīstības jautājumos ir nepieciešama Eiropas kopējas pieejas pievienotā vērtība. Pamatojoties uz pēdējās desmitgadēs gūto pieredzi un nepieciešamību ņemt vērā Eiropas integrācijas teritoriālo dimensiju, politikas, kas ietekmē vispārējo pieeju Eiropas teritoriālajai attīstībai, ir pakāpeniski jāsamazina izstrādāt Kopienas līmenī.

5.1.2 Eiropas Savienība īsteno daudzas Kopienas politikas ar teritoriālu dimensiju: konkurences politiku, Eiropas transporta, telekomunikāciju un enerģētikas tīklus, vides politiku, lauksaimniecības politiku, pētniecības un tehnoloģiskās attīstības politiku, reģionālo politiku, Eiropas Investīciju bankas (EIB) ieguldījumus utt. ES tomēr vēl nav kopējas pieejas, saskaņā ar kuru integrētu, izvērtētu un koordinētu šo politiku ietekmi uz Eiropas teritoriju.

5.1.3 Lai izstrādātu kopēju pieeju Eiropas teritoriālajai attīstībai, ir nepieciešami Eiropas kopēji mērķi un vadlīnijas. Eiropas teritoriālās attīstības kopējo vadlīniju pievienotā vērtība ir skaidra attiecībā uz tādiem mērķiem kā vides aizsardzība, policentrisks un ilgtspējīgs pilsētu sistēmas attīstība, Eiropas komunikāciju tīkli, dabas un tehnoloģiju katastrofu, kā arī klimata pārmaiņu novēršana, izstrādājot Eiropas programmas.

5.1.4 Nosaukums "Kopienas metode" ⁽⁵⁾ nozīmē, ka Komisija pēc pašas vai arī pēc citu Kopienas iestāžu iniciatīvas izstrādā konkrētus tiesību aktu priekšlikumus to pieņemšanai ministru Padomē un — koplēmuma procedūras gadījumā — arī Eiropas Parlamentā.

5.1.5 Dažu politiku īstenošanai Padome izveidoja "atklāto koordinācijas metodi", kas salīdzinājumā ar Kopienas metodi paredz konkrētu un mazāk intensīvu politiskās darbības procedūru. EESK uzskata, ka atklātās koordinācijas metodes pielietošana teritoriālās attīstības programmas jomā var būt noderīga kā sagatavošanas posms Kopienas metodes pielietošanai. Atklātās koordinācijas metodi var pielietot līdz Līguma par Konstitūciju Eiropai ratifikācijai, kas ļaus pielietot Kopienas metodi.

5.1.6 Taču Eiropas pieredze citās politikas jomās ir parādījusi, ka šī sistēma ir noderīga vienīgi gadījumā, ja Komisijai ir ļoti aktīva loma un ja tiek noteikti ļoti konkrēti mērķi un pamatnostādnes.

5.1.7 Neatkarīgi no tā, kādu risinājumu radīs jautājumā par Līguma par konstitūciju Eiropai, kuras III iedaļas nosaukumā ar EESK atbalstu ir iekļauta teritoriālā kohēzija, juridiskais pamats kopējas pieejas izstrādē Eiropas teritoriālās attīstības jautājumā, uzskatot, ka tas ir Eiropas kompetencē, ir pašlaik spēkā esošā Līguma šādi panti:

- 2. pantā ir noteikts, ka Kopienas uzdevums ir "veicināt ekonomiskās darbības harmonisku, līdzsvarotu un ilgtspējīgu attīstību visā Kopienā".

(5) MEMO/02/102 —

- 16. pantā ir minēta sociālā un teritoriālā kohēzija saistībā ar pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi.
- 71. pantā ir noteikti kopējās transporta politikas reglamentēšanas sistēmas principi.
- 158. pants ir noteikts: “Lai veicinātu tās vispārēju harmonisku attīstību, Kopiena izstrādā un veic darbības, kas stiprina tās ekonomisko un sociālo kohēziju.”
- 175. panta 2.b apakšpunktā ir paredzēts, ka Padome pēc Komisijas priekšlikuma noteiks teritoriālās plānošanas pasākumus.

5.2 Reģionālā politika.

5.2.1 ES Reģionālā politika ir ekonomiskās un sociālās kohēzijas, ekonomiskās konverģences, kā arī Eiropas integrācijas kopumā galvenais instruments.

5.2.2 EESK vienmēr ir atbalstījusi šo veiksmīgo politiku nevienlīdzības mazināšanai starp Eiropas reģioniem.

5.2.3 Reģionālā politika ir viena no veiksmīgākajām Kopienas politikām, kas ir jāsteno arī turpmāk, novēršot attīstības līmeņu atšķirības pēc ES paplašināšanās.

5.2.4 Reģionālā politika jāapvieno ar efektīvu teritoriālās kohēzijas politiku, kas paredzēta teritoriālās attīstības programmā jaunajam posmam laikā no 2007.-2013. gadam.

5.3 Paplašināšana.

5.3.1 Pēdējās divas paplašināšanas rada jaunus izaicinājumus Eiropas teritorijai. Kopš 2004. gada dalībvalstu skaits pieaudzis no 15 līdz 27, iedzīvotāju skaits palielinājies par 28 % (no 382 līdz 490 miljoniem) un tās teritorija — par 34 % (no 3,2 līdz 4,3 miljoniem km²). Šīs jaunās dimensijas un teritoriālo īpatnību daudzveidības dēļ ir steidzami nepieciešams vispārējs skatījums uz šo teritoriālo un ģeogrāfisko realitāti un tās iespējamo attīstību.

5.3.2 Divas pēdējās paplašināšanas ir nopietns teritoriāls izaicinājums, kas Eiropas Komisijai ir rūpīgi jāizanalizē.

5.3.3 Iekšējo un ārējo pierobežu reģionu skaits ir ievērojami palielinājies. Pierobežu reģioni rada jaunus izaicinājumus, taču vienlaikus tie sniedz iespēju reālai integrācijas procesa īstenošanai.

5.4 Eiropas teritorija.

5.4.1 Problēmas un riski, kas skar Eiropas teritoriju, ir jārisina Eiropas līmenī. Vispārēja skatījuma uz Eiropas teritoriju pievienotā vērtība ir neapstrīdama un tā izveide ir jāatzīst par būtisku stratēģisko nepieciešamību.

5.4.2 Jāizceļ dažas teritorijas pamatiezīmes:

- **nepārtraukta:** tai nav robežu;
- **ierobežota:** tā nav atjaunojama;
- **daudzveidīga:** nav viendabīga;
- **stabila:** to nevar improvizēt;
- **apdraudēta:** ir pakļauta riskiem un katastrofām;
- **neatjaunojama:** nevar viegli mainīt tās izmantošanu.

Tādēļ teritorijai kā fiziskai un ģeogrāfiskai struktūrai ir fundamentāla stratēģiska nozīme. Komisijas ietekmes novērtējumā ir jāņem vērā šī teritoriālā pieeja, tam ir nepieciešama sadarbība ar ESPON.

5.5 Pārvaldības sistēma.

5.5.1 ES jābūt atbilstīgai pārvaldības sistēmai, kurā būtu nodrošināts līdzsvars starp dažādiem teritoriālās pārvaldības līmeņiem: ES, valstu, reģionālo un vietējo līmeni. Jāievēro subsidiaritātes princips, nodrošinot saskaņotību, kā arī kopēju un visaptverošu pieeju, ko atbalsta visi.

5.5.2 Nepieciešams, lai ar strukturēta sociālā un pilsoniskā dialoga starpniecību dažādos līmeņos aktīvi tiktu iesaistīta arī pilsoniskā sabiedrība. Daudzās dalībvalstīs un daudzos Eiropas reģionos ir ekonomiskās un sociālās padomes (vai līdzīgas struktūras), kas jāiedrošina, lai kopā ar sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām tās aktīvi piedalītos pārvaldības konsultatīvajās sistēmās par teritoriālajiem jautājumiem.

6. Teritoriālās attīstības programma: Eiropas Savienības teritoriālā situācija un attīstības perspektīvas Vispārējās piezīmes.

6.1 Teritoriālās attīstības programmas pamatā ir dokuments “Eiropas Savienības teritoriālā situācija un attīstības perspektīvas”, kas ir ne tikai kopsavilkuma dokuments, bet dokuments, kurā ir apkopots secīgo ES prezidentvalstu, kas mainās katru pusgadu, sniegtais ieguldījums. Dokumentā 197 punktos ir izklāstīti visi aspekti, kas ietekmē teritoriju, tādēļ šis dokuments ir ļoti noderīgs ceļvedis, uz kuru balstoties, Komisijai būtu jāierosina rīcības plāns.

6.2 Teritoriālās attīstības programmā būtu jāiekļauj dalībvalstu teritoriālās stratēģijas un jāņem vērā citu Kopienas politiku teritoriālā dimensija, cenšoties panākt to savstarpēju saskaņotību un sinerģiju nolūkā formulēt kopēju Eiropas pieeju kā Eiropas teritoriālās attīstības stratēģiskās vadlīnijas, kas ir izklāstītas 8. punktā.

6.3 ES teritoriālās attīstības programmai jāorientējas uz ilgtspējīgu ekonomisko, sociālo un vides attīstību.

7. Teritoriālās attīstības programmas mērķi.

7.1 Teritoriālā kohēzija.

7.1.1 Teritoriālās kohēzijas mērķis ir ieviest Eiropas teritoriālo pieeju, kas kļūtu par pamatu un nodrošinātu saskaņotību starp dalībvalstu un reģionu jau izstrādātajām un īstenotajām teritoriālajām stratēģijām.

7.1.2 Attiecībā uz teritoriālo kohēziju būtu jāpievēršas, pirmkārt, teritorijas plānošanas un, otrkārt, pilsētu un reģionu plānošanas jautājumiem. CEMAT ⁽⁶⁾ 1994. gadā tika uzsvērts: "Teritorijas plānošana ir ideāls instruments ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai teritoriālajā līmenī."

7.1.3 Šajā sakarā ir jāizstrādā skaidra teritoriālās plānošanas koncepcija, metodoloģija un terminoloģija. Pieeja teritorijas plānošanai ir daudzpusēja, un tā ir horizontāla prioritāte, kas skar dažādus aspektus, jo īpaši vidi, transportu, komunikācijas, mājokļus, apdzīvotās vietas, uzņēmumus utt.

7.2 Ekonomiskā un sociālā kohēzija.

7.2.1 Lisabonas stratēģijas ietvaros EESK ierosina nodrošināt līdzsvarotāku Eiropas teritorijas ekonomisko attīstību, lai visi iedzīvotāji un visas teritorijas gūtu attīstības priekšrocības, tai skaitā arī reģioni ar pastāvīgiem nelabvēlīgiem dabas un struktūriem apstākļiem ⁽⁷⁾.

7.2.2 Visām Eiropas politikām ir jāveicina sociālās kohēzijas mērķa sasniegšana. EESK ierosina teritoriālās attīstības programmā iekļaut arī sociālās kohēzijas mērķus, jo teritorija ir vieta, kur dzīvo cilvēki, kur viņi veido savu dzīvi un risina problēmas.

7.2.3 Policentrisks pilsētu un lielpilsētu teritoriju attīstība, atbilstoša saikne starp tām, to piepilsētām un lauku teritorijām var veicināt lielāku sociālo un ekonomisko līdzsvaru Eiropā. Par teritoriālās pieejas būtiskiem mērķiem jāklūst arī nabadzības un sociālās atstumtības apkarošana, imigrantu integrācijai ⁽⁸⁾, mājokļu politikas veicināšanai, iespēju vienlīdzības nodrošināšanai un kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu attīstīšanai.

7.3 Klimata pārmaiņas un dabas radītie apdraudējumi.

7.3.1 Visos jaunākajos ziņojumos par klimata pārmaiņām uzsvērtā problēmas nopietnība. Ir skaidrs, ka globālā sasilšana ir realitāte, nevis tikai viedoklis. Globālās sasilšanas ietekme uz

teritoriju jau ir jūtama. Teritorijas plānošanā jāņem vērā šis jaunais izaicinājums, lai censtos mazināt un novērst sekas, ko klimatiskās izmaiņas izraisīs attiecīgajā teritorijā.

7.3.2 Jāizstrādā Eiropas plāns dabas risku un katastrofu novēršanai. Te nav runa par zinātnisko fantastiku. Jaunākajā ziņojumā, kuru bija pasūtījusi Lielbritānijas valdība, ekonomists N. Sterns ⁽⁹⁾ parāda apdraudējumu planētai — cīņā pret klimata pārmaiņām būtu jāiegulda vismaz 1 % no pasaules IKP, lai izvairītos no situācijas, ka kopējo izmaksu un ar klimatiskajām izmaiņām saistīto risku dēļ pasaules IKP samazinātos vismaz par 5 %, un pat par 20 %, ja globālās sasilšanas negatīvās izpausmes attīstīsies tikpat ātri kā līdz šim.

7.3.3 Klimata pārmaiņas var negatīvi ietekmēt kohēziju, konkurētspēju, dzīves kvalitāti un ilgtspējīgu attīstību daudz īsākā laika posmā, nekā to prognozēja līdz šim, kā tas arī ir apstiprināts ANO ekspertu grupas ziņojumā par klimatiskajām izmaiņām, ar kuru iepazīstināja 2007. gada 2. februārī Parīzē. EESK ierosina teritorijas plānošanā ņemt vērā klimata pārmaiņu sekas.

7.3.4 Aplūkojamo risku vidū ir jāskata tehnoloģisko katastrofu izraisītie riski (radioaktīvās, ķīmiskās vai bakterioloģiskās krīzes), kas rodas negadījumu vai teroristu uzbrukumu rezultātā, kā arī jāparedz iespējamu masīvu iedzīvotāju migrāciju.

7.4 Eiropas komunikāciju tīkli.

7.4.1 Ideja par Eiropas transporta tīklu izveidi (RTE-T) radās astoņdesmito gadu beigās saistībā ar vienoto tirgu. Nebūtu jēgas runāt par vienoto tirgu un brīvu pārvietošanos, ja dažādi valstu un reģionu transporta tīkli nebūtu savienoti savā starpā ar modernu un efektīvu Eiropas infrastruktūru sistēmu.

7.4.2 Kopš 1992. gada Līguma 15. sadaļas nosaukums (154., 155. un 156. panti) ir Eiropas transporta tīkli. Rezultāts piecpadsmit gadus vēlāk ir apbēdinošs un pat satraucošs. Slikto rezultātu daļēji var izskaidrot ar nepietiekamo finansējumu un politiskās gribas trūkumu. EESK pauž nožēlu, ka valdības politikā līmenī aizmirsas un atstāja novārtā 2003. gada Eiropas Rīcību izausmei ⁽¹⁰⁾, kurā bija paredzēta nozīmīgu Eiropas transporta tīklu būve. EESK jautājums ir: Cik lielā mērā Eiropas transporta, telekomunikāciju un enerģētikas tīklu slikto rezultātu pamatā ir vispārēja skatījuma trūkums attiecībā uz Eiropas teritoriju un tās infrastruktūrām?

7.4.3 Kā vienu no galvenajiem mērķiem EESK vēlas izcelt transporta tīklu pieejamību visiem un visām teritorijām. To var panākt, izveidojot sabalansētu Eiropas mēroga transporta tīklu un nodrošinot mazpilsētu, lauku un salu teritoriju labu sasniedzamību un piekļuvu.

⁽⁶⁾ Eiropas Padomes par teritoriālo plānošanu atbildīgo ministru Eiropas konference.

⁽⁷⁾ EESK atzinums par tematu "Iespējas panākt nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju", EESK 140/2005 galīgā redakcija. DO C 221 de 8.09.2005, p. 141.

⁽⁸⁾ EESK atzinums par tematu "Imigrācija ES un integrācijas politika: reģionālo un vietējo pašvaldību un pilsoniskās sabiedrības organizāciju sadarbība", EESK 1169/2006 galīgā redakcija. DO C 318 de 23.12.2006, p. 128

⁽⁹⁾ STERN ziņojums — Sers Nicolas Stern — 30.12.2006. — "Stern Review executive summary" — New Economics Foundation.

⁽¹⁰⁾ Briseles Eiropadomes secinājumi, 2003. gada 12. decembrī, 2., 3., 4. un 5. punkti.

7.4.4 Pašlaik Eiropai nav atbilstoša enerģijas (elektrības, naftas un gāzes) tīkla. Tas var paralizēt ekonomisko darbību. Turklāt nelabvēlīgā situācijā ir reģioni un teritorijas, kam pašlaik šie tīkli nav pieejami.

7.4.5 Lai nodrošinātu dabas resursu aizsardzību un sociālās un teritoriālās kohēziju, Eiropas enerģētikas politikā jāizmanto teritoriālā pieeja.

7.4.6 Lai īstenotu Lisabonas stratēģiju, visām teritorijām un visiem iedzīvotājiem ir jānodrošina arī pieejamība informācijas sabiedrībai un informācijas tīkliem, zināšanu brīvai aprītei un izglītībai. ES teritoriālās attīstības programmā pirmām kārtām ir jāskata šī pieeja.

7.5 Vides aizsardzība.

7.5.1 Fiziskās vides aizsardzība, dabiskās vides un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana Eiropā ir iespējama vienīgi gadījumā, ja izstrādā kopēju politisku pieeju teritorijai. No šī viedokļa raugoties, Eiropas pievienotajai vērtībai ir būtiska nozīme.

7.5.2 Teritoriālās attīstības programmā ir jāliek pamati jaunai, daudz efektīvākai Eiropas dabiskās vides aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas politikai ⁽¹⁾.

7.6 Kultūras mantojums.

7.6.1 Eiropai ir ļoti bagāts kultūras mantojums, kas ES ir jāaizsargā. Visos Eiropas reģionos ir liela kultūras daudzveidība, kas ir Eiropas vēstures un identitātes pamatā.

7.6.2 Teritoriālajai attīstības programmai jāveicina šī bagātā un daudzveidīgā kultūras mantojuma saglabāšana, tam jāklūst arī par ekonomisko attīstību un sociālo kohēziju veicinošu faktoru.

Briselē, 2007. gada 25. aprīlī

8. ES teritoriālās attīstības stratēģiskās vadlīnijas.

8.1 ES teritoriālās attīstības stratēģiskajās vadlīnijās jānosaka mērķis panākt maksimālu ekonomisko efektivitāti, sociālo kohēziju un vides ilgtspējību, ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus.

8.2 Neiejaucoties dalībvalstu un reģionu kompetencē attiecībā uz teritoriālās plānošanas politiku, ilgtspējīgas teritoriālās attīstības stratēģiskās vadlīnijas attiecībā uz Kopienas teritoriju ir pamatprincipu kopums Eiropas teritorijai, kas piešķirs jēgu teritoriālajai kohēzijai un bagātinās tās saturu.

8.3 Teritoriālās attīstības stratēģiskajās vadlīnijās, kuru mērķis ir panākt ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju, vispirms ir jāskata šādi aspekti:

- Eiropas pieeja jautājumā par transporta un komunikāciju infrastruktūrām, kas ļauj izveidot Eiropas transporta tīklus (RTE-T),
- Eiropas pieeja enerģētikas politikai un jo īpaši Eiropas enerģētikas tīkliem (RTE-E),
- Eiropas pieeja jautājumā par dabiskās un fiziskās vides aizsardzību un saglabāšanu, īpašu uzmanību pievēršot bioloģiskajai daudzveidībai un kultūras bagātībai.
- Eiropas pieeja cīņā pret klimata pārmaiņu negatīvajām sekām un kopējas politikas izstrāde iespējamo risku un katastrofu novēršanai Eiropas teritorijā,
- policentrisks un ilgtspējīgs pieeja reģionālajai un pilsētu plānošanai.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētājs

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums — Kā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam un turpmāk — ilgtspējīgi ekosistēmu pakalpojumi cilvēka labklājībai", COM (2006) 216 galīgā redakcija, EESK 1548/2006 galīgā redakcija.